

Urvalsprov, kandidatprogrammet för samhälle i förändring 2023

Förhandsmaterial för urvalsproven

Stuhl, Andrew (2016). *Unfreezing the Arctic: Science, Colonialism, and the Transformation of Inuit Lands*. University of Chicago Press.

Läs noggrant igenom alla anvisningar

Provet består av tre delar. Provet tar 4 timmar. Du kan fördela tiden på de olika delarna hur du vill. Du kan fritt förflytta dig mellan de olika delarna under provets gång. Svara på alla delar. Spara alltid dina svar innan du lämnar essäuppgiften. Systemet sparar andra svar automatiskt.

Under provet får du öppna endast urvalsprovssystemet och en separat materialfil. Öppna inte andra program.

Du kan planera dina svar och skriva egna anteckningar på konceptpappret. Anteckningarna på konceptpappret beaktas inte i bedömningen.

I urvalsprovet kan det finnas material i pdf-format. Du får endast öppna materialet i webbläsaren. Det är tillåtet att ha fliken som öppnats i ett separat fönster invid frågorna. Du får använda sökfunktion (Ctrl+F tai Cmd+F). Sökfunktionen kan fungera t.ex. med tangentkombinationen Ctrl+F eller Cmd+F. Sökfunktionen hittar inte nödvändigtvis all text, t.ex. sådan som är i bildformat.

Bedömningen av urvalsprovet

Provet består av 3 delar. Du kan få 7 poäng för del 1, 7 poäng för del 2 och 22 poäng för del 3. Del 1 bedöms för alla som deltagit i provet. Del 2 bedöms för alla som får minst minimipoängen i del 1, och de sökande rangordnas utgående från poängen de fått i del 1 och 2. Del 3 bedöms endast för de 99 sökande som klarat sig bäst i del 1 och 2. Om flera sökande har samma poäng som den 99 bästa sökande, bedöms del 3 för alla dessa sökande.

Du kan bli antagen endast om du får minst minimipoängen för delarna 1, 2 och 3. Minimipoängen bestäms efter provet av den som bedömer uppgifterna i den delen. Poängen för delarna räknas ihop. De sökande som får flest poäng antas.

Del 1: Litteraturbaserade flervalsfrågor (0–7 poäng)

Svaren måste basera sig på boken Stuhl, Andrew (2016). *Unfreezing the Arctic: Science, Colonialism, and the Transformation of Inuit Lands*. University of Chicago Press.

Uppgift 1. Litteraturbaserade flervalsfrågor (0–7 poäng)

Välj det rätta svaret bland alternativen. Varje flervalsfråga har bara ett korrekt svar. Rätt svar ger 0,25 p, fel svar –0,25 p och inget svar 0 p. Det slutliga poängtalet är dock minst 0 poäng och högst 7 poäng.

Svarsalternativen är i en slumpmässig ordning.

Rätt svar är underströkat.

1. På hurdana ställen grundade britterna handelsplatser för pälshandel?
 - På kusten
 - På flodstränder
 - Längs bra slädförbindelser
 - På inuiternas handelsplatser
2. Vilket av följande alternativ stämmer inte?
 - Britterna oroade sig för inuiterna.
 - Britterna oroade sig för det stränga klimatet.
 - Britterna oroade sig för ryska erövrare.
 - Britterna oroade sig för franska erövrare.
3. Vad användes valarnas barder för?
 - Piskor
 - Svärd
 - Näring
 - Ljus
4. Vilken av följande var inte en central handelsvara i Mackenzieflodens dal i slutet av 1800-talet?
 - Pälsar
 - Vapen
 - Vetenskapliga prov
 - Tingeltangel
5. Efter mitten av 1800-talet...
 - ... handlade inuiterna endast med varandra.
 - ... undvek inuiterna ryssarna.
 - ... undvek inuiterna britterna.
 - ... handlade inuiterna med alla parter.
6. Vem hade den positivaste ställningen till inuiterna under 1800-talet?
 - Pälshandlarna
 - Valfångarna
 - Missionärerna
 - Isforskarna
7. Vilket av följande påverkade inte den kaliforniska valfångstens framgång i slutet av 1800-talet?
 - Sinandet av Kaliforniens oljekällor
 - Användandet av valolja för fabrikernas belysning
 - Järnvägarnas och ångfartygens utveckling
 - Ny kunskap om bra fångstplatser

8. Andrew Stuhl använder inte termen "kanadensisk inuit" då han behandlar tiden innan år 1960. Varför?
 - Kanada var inte ännu ett självständigt land.
 - Inuiterna upplevde sig inte som kanadensiska och bodde heller inte enbart på kanadensisk mark.
 - Termen "kanadensisk inuit" uppfattades som pejorativ.
 - Stuhl ansåg att "nordamerikansk inuit" var en lämpligare term.

9. Emedan att valfångst blev vanligare på Beaufortsjön i slutet av 1800-talet förändrades amerikanska och brittiska valfångarnas uppfattning om inuiterna. Hur?
 - De ställde sig positivare till inuiterna och började använda deras kläder.
 - De hamnade konkurrera mot inuiterna om valfångst och började frukta dem.
 - De ansåg inte inuiterna vara människor.
 - De började uppskatta inuiternas demokratiska administration.

10. Vilket av följande teman var inte en del av debatten kring "de blonda eskimåerna" i det kanadensiska och amerikanska ras- och evolutionstänkandet?
 - De uppfattades som en nyck av naturen.
 - Deras existens ansågs utmana evolutionsteorin.
 - Man trodde att de var en myt.
 - De uppfattades vara briter.

11. I inuivialuiternas egen historieskrivning betyder ankomsten av de utomstående (*Tan'ngit*) en övergång från traditionell till ny. Vem var dessa utomstående huvudsakligen?
 - Valfångare
 - Antropologer
 - Soldater
 - Bakterier

12. Vilken anskaffning från valfångare förändrade de västarktiska inuiternas valfångst- och handelspraxis efter första världskriget?
 - Lastbilen
 - Skonaren
 - Kikaren
 - Räknestickan

13. Vetenskaplig lavforskning påverkade rennäringen på många sätt. Vilken av nedanstående följder stämmer dock inte?
 - Man började beskydda områden med sällsynt lav.
 - Man började uppskatta lavområdenas kapacitet.
 - Man började avgränsa områden för växelbete.
 - Man började beskydda vinterbete.

14. Varför fattade en stor del av inuiterna i Mackenzieflodens deltaområde inte tycke för renskötsel i slutet av 1930-talet?
 - De ansåg inte att det var en näring i enlighet med deras traditionella livsstil.
 - De uppskattade inte kontrollhierarkin som cheferna och samiska guiderna förde med sig.
 - Pälshandeln var ekonomiskt lönsammare.

- Undervisningen i renskötsel var inte på en fullgod nivå, varmed inuiterna aldrig lärde sig näringen.
15. Dikten "The Northern Plague", som trycktes i publikationen *The Inuvik Drum* år 1959, beskriver...
- ... myggor.
 - ... forskare.
 - ... pesten.
 - ... valfångare.
16. Vilket av följande påståenden om Point Barrow stämmer inte?
- Det var ett internationellt centrum för valfångst.
 - Förenta Staternas flotta grundade ett forskningslaboratorium i dess närhet.
 - Det ligger på kusten av Berings sund.
 - Det är den nordligaste punkten på Alaskas fastland.
17. Varför lämpade Aklavik sig inte som det administrativa centret för Kanadas arktiska område?
- Förbindelserna var dåliga.
 - Som centret för pälshandeln hade den inte tillräckligt moderniseringspotential.
 - Jordmånen tålde inte modernt byggande.
 - Den låg för nära gränsen till Förenta staterna.
18. Varför syns seismiska linjerna fortfarande?
- Energipulsen från detonationen framskred längs olje- och gasådror.
 - Tundrans vegetation dog på grund av jordmånens rubbade värmejämvikt.
 - Kärnvapenprov förstörde tundrans vegetation.
 - Oljebolagen röjde inte efter sig.
19. Varför var John Diefenbakers vistelse till Inuvik år 1961 inte symboliskt betydande?
- Diefenbaker var den första kanadensiska premiärministern som besökte arktiska området.
 - Diefenbakers vistelse var förknippad med placeringen av Bomarc-luftvärnsrobotarna på det arktiska området.
 - Inuvik stad var statens infrastrukturprojekt som man förväntade koppla arktisk olja och sydlig befolkning.
 - Inuvik var byggd för oljeraffinering som ansågs vara framtidens bransch.
20. Varför grundades Inuit Circumpolar Conference år 1977?
- Borgmästaren för North Slopes kommun (*borough*), Eben Hopson, behövde stöd i förhandlingarna med Alaskas delstat.
 - Många ursprungsfolk började samarbeta på 1970-talet; inuiterna började också organisera sig internationellt.
 - Kanadas inuvialuiter och Alaskas inupiatier behövde en organisation för att medla i gruppernas tvister.
 - Alaskas inuvialuiter oroade sig för Kanadas oljeborrningsplaner och ansåg att bredare samarbete var nödvändigt.
21. Vilket av följande alternativ stämmer?
- Oljebolag har dragit nytta av miljöutredningar.

- Inuiterna har dragit nytta av oljeborring.
 - Båda stämmer.
 - Ingetdera stämmer.
22. Vilket av följande stämmer enligt Andrew Stuhl?
- Klimatförändringen är en människorättsfråga.
 - Isbjörnarnas beskyddare bryr sig inte om människorättigheter.
 - Jakt och köttätande är människorättigheter.
 - Att bevara sin kultur som den alltid har varit är en människorättighet.
23. Vilket av följande alternativ stämmer inte?
- Ursprungsbefolkningar har permanent representation på Arktiska rådet.
 - Inuiterna har bidragit på ett betydande sätt i Arktiska rådets miljökonsekvensbedömningar.
 - Inuiterna har upplevt att de blivit förbigångna i internationella förhandlingar.
 - Greenpeace har stöttat inuiternas rättigheter till sitt ekologiska levandesätt.
24. Vilket av följande alternativ stämmer?
- Klimatförändringen hotar arktiska områden eftersom de länge har förblivit i sitt i naturliga tillstånd.
 - Koldioxidutsläpp värmer Arktis på grund av dess stora oljetillgångar.
 - Klimatförändringen skadar oljebolagens verksamhet i Arktis.
 - Klimatförändringen i Arktis har väckt intresse först på 2000-talet.
25. Vilket av följande kopplingar passar inte in i Stuhls tes om vetenskapens och kolonialismens förhållande?
- Insamling av vetenskapliga prov och pälshandel
 - Antropologisk forskning om inuiternas kutymmer och odling av tundralavar
 - Biologisk lavforskning och utbredning av renskötsel till västra Arktis
 - Forskning i permafrost och oljeborring
26. Vad syftar bokens titel *Unfreezing the Arctic* till enligt Andrew Stuhl?
- Nödvändigheten att slopa uppfattningen om Arktis som historielöst
 - Strävan att avsmälta arktiska isen
 - Historiska processen av arktiska områdets avsmältning
 - Forskare som i en förgångna tid studerade den arktiska naturen
27. Andrew Stuhl beskriver den 1980-taliga förändringen i ägandeförhållande i västra Arktis som postkolonialistisk, men vill inte använda ordet avkolonisering. Hur motiverar han sitt beslut?
- Postkolonialism och avkolonisering syftar egentligen till samma sak, varmed Stuhl håller sig endast till den första termen.
 - Något som en gång skett kan inte raderas ur historien, därmed är avkolonisering inte heller någonsin helt möjligt.
 - Avkolonisering kunde ske endast genom inuitbefolkade områdets självständighet.
 - Avkolonisering betydde att kolonialmakterna drog sig tillbaka från området, men i västra Arktis handlade det snarare om invecklandet av förhållandena mellan områdets aktörer.

28. I slutet av sin bok tar Andrew Stuhl stark ställning till miljöpolitik och forskningspolitik i västra Arktis. Vad är hans huvudsakliga poäng?
- Miljö- och forskningspolitiken får inte glömma ursprungsbefolkningens historiska och nutida roll i arktiska området.
 - Klimatförändringen är den mest centrala nutida frågan, och det borde vara den enda styrande faktorn för politik och forskning.
 - Oljeproduktion har endast gjort skada för arktiska området, varmed det borde slopas.
 - Arktis är laboratoriet för klimatförändringsforskning, och kunskapen som den producerar är nyckeln till klimatförändringens behandling även annanstans.

Del 2: Litteraturbaserade essäfrågor (0–7 poäng)

Svaren måste basera sig på boken Stuhl, Andrew (2016). *Unfreezing the Arctic: Science, Colonialism, and the Transformation of Inuit Lands*. University of Chicago Press.

Svara på frågorna kort och koncist samt i enlighet med urvalslitteraturen. Uppgifter som inte står i boken beaktas inte. Svara tydligt och med hela, språkriktiga meningar, inte som punktuppställning. Skriv inte alternativa svar. Om du skriver alternativa svar, beaktas endast det svar som ger minst poäng i bedömningen.

Skriv dina svar på finska eller svenska. Svar som skrivs på andra språk beaktas inte i bedömningen.

Uppgift 2.1 (0–4 poäng)

Hur förändrades naturvetenskapliga forskningen och forskarnas syn på arktiska områdena i Alaska och Kanada under 1950–60-talen enligt Andrew Stuhl? (Max. 2 000 tecken.)

Egenskaper hos ett gott svar, uppgift 2.1

Omnämmande av följande punkter ger 0,25 poäng var. Poängandelar kan även fås för andra riktiga observationer samt för mycket välstrukturerade svar.

1950-talet

- Permafrost, dvs. forskning om evig tjäle: geologi, geofysik och värmebalans
- forskning om det arktiska området för försvaret
- forskning om det arktiska området för oljeindustrins behov
- forskning om det arktiska området för megabyggnadsprojekt
- nya stora laboratorier; betydande finansiering
- rörlighet med flyg och fotografering
- inuiterna uppmärksammades inte och marginaliserades
- seismiska undersökningar (forskningar gjorda av oljeindustrin)

1960-talet

- ekologi, miljövetenskap, biologi
- förstörelse förorsakad av oljeindustrin
- rubbandet av den ekologiska balansen
- biodiversitetens minskning

- avlagring av kärnavfall i näringskedjan; kärnvapenprov
- skyddandet av det arktiska området, aktivism
- samarbete med inuiter, rättvisa

Uppgift 2.2 (0–3 poäng)

Andrew Stuhls bok baserar sig huvudsakligen på kanadensiska och amerikanska tryckta och otryckta källor och endast till en liten grad på material producerat av inuiter. Stuhl strävar ändå att framhäva inuiternas synpunkt. Ge exempel på källor som Stuhl har använt sig av för att presentera inuiternas erfarenheter och aktörskap samt reflektera över deras användning. (Max. 1 500 tecken.)

Kännetecknen på ett gott svar, uppgift 2.2

Följande i svaren nämnda fenomen gav 0,25 poäng om de är kopplade till källanvändning, ändå så att den maximala poängmängden är 3. Poängandelar kunde även fås genom övriga riktiga observationer, genom särskilt djupsinniga observationer och genom särskilt god svarsstruktur.

Källor använda av Stuhl

- Northern plague-dikt
- Stuhls etnografiska forskning
- besök i lokala skolor och organisationer
- bildmaterial
- antropologers, jägares och andra besökares dagböcker och brev
- föredrag från konferenser som berör det arktiska området
- föremål insamlade för muséer
- intervjuer
- nedärvd kunskap

Observationer av ämnen inom vilka Stuhl har tolkat källor ur inuiternas synvinkel

- valfångst- och jaktpraktiker ur inuiternas synvinkel
- reflektion över inuiternas politiska mobilisering
- inuiternas anpassning till kolonialismen
- erfarenheter av byggandet av Inuvik
- inuiternas förhållande till renhushållning
- inuiternas roll i handelsnätverk
- inuiternas roll som forskningsassistenter
- det arktiska områdets perspektiv på klimatförändringen

Källkritiska observationer

- reflektion över vilka källor som bevarats och vilka som inte gjort det
- förenandet av olika källor som underlag för tolkning
- reflektion om källkritik som metod
- reflektion om Stuhls strävan att framföra inuiternas upplevelser

Del 3: Materialbaserat prov (0–22 poäng)

Svara på frågorna kort och koncist samt i enlighet med materialet. Var noggrann med att svara på varje fråga utgående från rätt material.

Svara tydligt och med hela, språkriktiga meningar, inte som punktuppställning. Skriv inte alternativa svar. Om du skriver alternativa svar, beaktas endast det svar som ger minst poäng i bedömningen.

Skriv dina svar på finska eller svenska. Svar som skrivs på andra språk beaktas inte i bedömningen.

Uppgift 3.1 (0–6 poäng)

Analysera den finska arbetsbaserade invandringspolitikens motstridiga målsättningar och praxis utifrån myndighetsmaterialet (Material för uppgift 3.1). I svaret behövs ingen annan information än vad som framkommer i materialet och inga poäng ges för sådan information. (Max. 3 000 tecken.)

Materialet publiceras inte av upphovsrättsliga skäl

Material för uppgift 3.1:

<https://tem.fi/-/tyoministeri-haataisen-team-finland-vierailu-intiaan-keskittyy-tyovoiman-maahanmuuton-edistamiseen->

<https://migri.fi/-/maahanmuuttovirasto-teki-selvityksen-mongolialaisen-sairaanhoitajan-tapauksesta>

<https://www.vtv.fi/julkaisut/tyoperusteinen-maahanmuutto-maahanmuuttohallinnon-tehokkuus-asiakaslaitosyys-seka-ulkomaisen-tyovoiman-rekrytointi-sosiaali-ja-terveysalalle/>

<https://migri.fi/tyontekijan-oleskelulupa>

Kännetecknen på ett gott svar:

Poängsättningen är beräknad på följande sätt:

Påvisandet av motstridigheter 1p

Korrekt generalisering om invandringspolitikens karaktär 0,5p

Omnämmandet av ett specifikt sakförhållande 0,25p

0,25 p ges för omnämmandet av en specifik sak; 0,5 p förutsätter att det generaliserade fenomenet identifieras; 1 p kräver en explicit sammanställning eller utförd jämförelse.

Ett högre poängantal förutsätter inkluderandet av nämnda motstridiga generaliseringar och fakta eller av i generaliseringarna nämnda fakta. Poäng fås endast för uppfyllandet av ett kriterium samtidigt, inte för varje skilt för sig.

För en omnämnd sak i svaret ges poäng endast en gång, även om orden kunde passa in på flera ställen.

Poäng fås tills den maximala poängmängden 6 p uppnås.

Direkta textcitater ger inte poäng om inte provskrivaren visar hur hen har tolkat dem som en del av sin egna analys.

Följande i svaret nämnda fenomen ger 1 poäng:

- En byråkratisk och styv tillståndsprocess står i strid med flexibel rekrytering.
- Finland väljer lämpliga arbetstagare individuellt trots att målsättningarna är kollektiva (den totala arbetskraftens ökning).
- Man vill ha en färdigt utbildad arbetskraft från andra länder trots att där finns ett överskott också av annan arbetskraft.
- Motsättningen mellan arbetskraftspolitiken (eller dess mål) och dess praktik.
- Man försöker åtgärda problem med enskilda förbättringar (t.ex. med nya sorters uppehållstillstånd) fastän problemen finns i strukturerna
- Brist på arbetskraft är ett utbrett fenomen men då det kommer till arbetstillstånd söker man lösningar endast för specialsakkunniga.
- Arbetstagare både rekryteras och utvisas samtidigt. Finland marknadsförs som ett land för arbetskraftsinvandring samtidigt som migrationsverkets verksamhet är under granskning.
- Behovet av arbetskraftsinvandring är stort, handlingar för att befrämja sådan är få eller utförs sent.
- Rekryteringen av arbetskraft befrämjas mest inom branscher där arbetskraftsbristen inte är störst. Man vill ha välavlönade invandrare, inte sådana vars behov av arbete är störst.
- Behovsprövning av arbetskraft är ett hinder för rekrytering av arbetskraft från platser där det finns ett överskott av arbetskraft om detta överskott finns utanför EU.
- Invandringen delar folket och politikerna, vilket även reflekteras i immigrationspolitiken. Ministeriets strategi ser immigranterna som en möjlighet, tjänstemännens praktik som ett hot.
- Ministeriets och tjänstemännens intressen och närmandesätt skiljer sig från varandra.
- Ministeriet ser Indiens arbetskraft som en global resurs och Finlands fördel som nationell.
- Inom hälsovården borde man redan ha en arbetsplats för att få arbetstillstånd även om arbeten inom välfärdssektorn kräver införskaffandet av finländsk kompetens.
- Processen kräver att invandrare livnär sig själva, men Finland betalar låga löner inom välfärdssektorn, vilket gör att stöd från FPA kan behövas.
- Man vill ge en lockande bild av Finland för att rekrytera arbetstagare från utlandet, men bilden motsvarar inte verkligheten. De utrikespolitiska och inrikespolitiska åtgärderna för att gynna immigration är motstridiga.
- Immigrationsprocessen är inte utvecklad ur klientens synvinkel utan för att fylla vissa industriers behov.
- Trots arbetskraftsbristen inom välfärdssektorn försvårar migrationsverket tillgången på utländsk arbetskraft i sektorn.
- De finska myndigheterna har själva svårigheter med den komplicerade byråkratin vilket försvårar invandring.
- Man vill göra immigrationsprocessen smidig men det ges inte tillräckliga resurser för detta.
- Immigrationsprocessen behandlas på individens och byråkratins villkor, vilket inte stöder de praktiska behov relaterade till invandringen.
- Det görs många utredningar och kontroller för att göra immigrationsprocessen smidig, men mindre uppmärksamhet fästs vid förändringsåtgärdernas konkreta innehåll.

För följande i svaren nämnda saker ges 0,5 poäng:

- Behandling av arbetskraftstillstånd görs ofta enligt kriterier vars avsikt är att begränsa rörligheten.

- Finland rekryterar och väljer lämpliga arbetstagare individuellt.
- Immigrationsprocessen strävar efter att förhindra invandring så att de människor som inte uppfyller kriterierna inte tillåts komma till Finland.
- Alla krav gällande arbete måste uppfyllas redan då lovet söks, inte då man redan anlånt till landet.
- Styv byråkrati (*explicit omnämnt; ofta har denna punkt bedömts med +0,25 delpoäng och inte med +0,5 poäng, eftersom fler poäng ges till en student som nämner flera praktiska problem*).
- Ekonomiska och folkrättsliga kriterier behandlas skilt för sig.
- Processen grundar sig på visande av de rätta dokumenten, inte på en helhetsbedömning.
- Processen är inte likvärdig för individuella sökande.
- Man vill skapa en process som är lockande för invandrare när en sådan inte finns.
- Smidiga processer har inte skapats inom branscher där behovet av arbetskraft är störst.
- Migrationsverkets verksamhet i fråga om sjukskötares uppehållstillstånd reflekterar ministeriernas prioriteringar, vars invandringssystem inte strävar efter att motsvara välfärdssektorns arbetskraftsbehov.
- Ställda krav lättas inte på ens för att underlätta rekrytering.
- Åtgärdernas motstridighet är känd även av myndigheterna eftersom det görs utredningar om dem.
- Arbetstagare från olika länder behandlas inte med samma kriterier.
- Immigrationsbyråkratin tar tid eftersom processen är komplicerad.
- Sökare behandlas som arbetskraft, inte som människor.

För följande i svaren behandlade aspekter gavs 0,25 poäng:

- Ministern reser utomlands för att presentera Finland och locka arbetskraft.
- Ministern kommer överens med andra länders ministerium om att främja arbetskraftens rörlighet.
- Ministeriet främjar immigration tillsammans med näringslivet och andra intressegrupper.
- Immigration ses som en lösning till Finlands arbetskraftsbrist, försörjningskvot och ekonomiska tillväxt.
- Man vill ha utbildade utländska specialister till Finland.
- I arbetstillståndsbehandlingen görs fel och lagförbrytelser som förhindrar arbetskraftens rörlighet.
- I arbetstillståndsbehandlingen uppmärksammas och hörs inte de sökandes situation tillräckligt. Arbetstillståndsbehandlingen är inte tillräckligt kundorienterad.
- Man har försökt göra arbetstillståndsbehandlingen för specialister smidigare.
- Myndigheternas samarbete i immigrationsärenden är bristfälligt.
- Prövning av tillgång på arbetskraft tillämpas: arbetskraft önskas från utanför EU endast då den inte är tillgänglig i Europa.
- Att ansöka om arbetstillstånd är dyrt, byråkratiskt och långsamt för den sökande. Arbetstillståndsprocessen är inte smidig (den är långsam och ineffektiv).
- Arbetstillstånd fås endast om en arbetsplats finns färdigt och man kan livnära sig på lönen.
- Arbetstillstånd ges endast till vissa branscher och man får inte utföra andra jobb, vilket försvårar byte av arbetsplats.
- Även av arbetsgivaren krävs många utredningar och intyg samt väntande. Myndigheternas samarbete med arbetsgivarna är bristfälligt.
- Arbete får inte påbörjas förrän arbetstillstånd beviljats.

- Resultatet av arbetstillståndsprocessen är oberäkneligt och dess villkor tolkningsbara. Processen underkänner även sökande vars förutsättningar uppfylls. Processens resultat beror inte endast på den sökande.
- Finlands försök att befrämja rekryteringen av specialister är ineffektiva eftersom resurserna försvinner till icke-fungerande speciallösningar.
- Man lovar utveckla kundcentreringen och processen i framtiden.
- Finland säger sig svara på ett arbetsbehov i andra länder där befolkningen är ung och utbildad.
- Arbetstillståndet är dyrt i förhållande till utvecklingsländernas inkomstnivå och sjukskötarnas löner i Finland. Ifyllandet av ansökningen och anskaffandet av bilagorna är krävande för lägre utbildade och personer som är vana med andra processer i de egna länderna.
- Att vänta på arbetstillstånd på stället där ansökan inlämnats är inte möjligt för alla.
- Man har inte satsat på för arbetet viktiga språk- och andra färdigheter i Finland.
- I rekryterandet av experter satsar man på Indien som inte är ett nytt område och därifrån arbetsrelaterad invandring redan underlättats.
- Problem åtgärdas först när utomstående har avslöjat och publicerat dem.
- En obestämd men månadslång väntetid innan arbetet kan börja försvårar anställandet av utlänningar. En obestämd och icke-genomsynlig vänteprocess är en svårighet.
- Stödprocesserna för organiseringen av invandrarnas liv utanför jobbet är bristfälliga.

Uppgift 3.2 (0–5 poäng)

Materialet består av avsnitt ur inledningskapitlet i Edward Saids bok *Orientalism* [1978]. I svaret behövs ingen annan information än vad som framkommer i materialet och inga poäng ges för sådan information. Svaren på frågorna är inte ömsesidigt uteslutande, dvs. samma teman kan förekomma i svaren för flera frågor.

Materialet publiceras inte av upphovsrättsliga skäl

1. Vilka historiska grunder ger Said för den särskilda betydelsen för "Orienten" i Europa? (1 p, max. 500 tecken.)

- Geografiskt läge bredvid Europa. (0,25 p)
- Kolonialhistoria – Österländerna är Europas största, rikaste och äldsta kolonialområden (0,25p)
- Orienten är den europeiska civilisationens och de europeiska språkens ursprung. (0,25p)
- Orienten har varit den europeiska kulturens utmanare och motbild som Europa känt överlägsenhet gentemot. (0,25 p)

2. Hurdana kollektiva och individuella kretsar har påverkat orientalismens utveckling till en specifik uppfattning och diskurs om "Orienten"? (1 p, max. 500 tecken.)

- Hela "väst", i synnerhet Europa, som har definierat sig som orientens "motbild", -idé, -personlighet och -upplevelse. (0,25p)

- Vissa "västerländer", tidigare framförallt Frankrike och Storbritannien och på sista tiden även Förenta staterna. (0,25p)
- "Västerländska" textuella (olika vetenskapsgrenars forskares, diktares, författares) och visuella (konstnärers, muséers) representationer av Orienten. (0,25p)
- Det kolonialistiska och imperialistiska systemet mer allmänt (0,25p)

3. Enligt Said är "Orienten" åtminstone till en del "Västerlandets" fantasibild. Hurdana stereotypiska föreställningar och associationer om "Orienten" har representerats i "Västerlandet" enligt Said? (1 p, max. 500 tecken.)

Omnämnande av fyra av följande fem punkter ger 0,25 poäng var

- "En plats för litterära romanser, exotiska varelser, oförglömliga minnen och landskap och unika upplevelser". (0,25p)
- "Despotism, glans, grymhet och sinnlighet" (0,25p)
- "Bakåtsträvande österlänningar" (0,25p)
- "Den mystiska Orienten" (0,25p)
- "Onda, totalitära, och till terrorism benägna arabländer" (0,25p)

4. Enligt Said har ett förhållande av makt och auktoritet rått mellan "Västerlandet" och "Orienten". Hurdana exempel ger han på direkta och indirekta uttryck för detta förhållande i orientalistiska diskurser och texter? (2 p, max. 1 500 tecken.)

Omnämmandet av följande punkter ger 0,25 poäng var

- Kolonialismen skapade ett förhållande mellan väst och öst som var genomsyrat av makt, förvaltning och en komplex hegemoni. (0,25p)
- Lokalborna berövades aktörskap i Orientens förändringsprocesser (notera t.ex. att vissa franska journalister observerade att Orienten såsom den framställdes i tidigare europeiska representationer var på väg att försvinna, utan att ta hänsyn till att det rörde sig om viktiga förändringar för lokalborna själva). (0,25 p)
- Lokala kvinnor berövades aktörskap i skönlitteratur som berörde Orienten (t.ex. Flauberts möte med den egyptiska kurtisanen). (0,25 p.)
- Orientalismens varaktighet som ett österländskt lärosystem bygger på dess sammankoppling med de sociala, ekonomiska och politiska institutioner som möjliggör den. (0,25p.)
- I enlighet med Gramscis termer baseras den hegemoniska ställning orientalismen har som tankesätt gällande Orienten på tanken om europeisk överlägsenhet i förhållande till icke-europeiska folk och kulturer. (0,25p)
- Skapandet av kunskap kan inte åtskiljas från de förhållanden under vilka de som skapar kunskapen lever. Frankrikes, Storbritannien och Förenta staternas imperialistiska verklighet skapade kontexten för européernas och amerikanernas tänkande om österlandet. De producerade kunskap i egenskap av medborgare av kolonialstater med ett specifikt förhållande till österländerna. (0,25p)

- Orientalismen är en diskurs som produceras och formas i den interna kommunikationen mellan olika former av makt, såsom politisk makt, intellektuell makt, kulturell makt och moralisk makt. (0,25p)
- Elektronisk och postmodern media har förstärkt stereotypierna om öst, särskilt om Mellanöstern och islam. (0,25p)

Poäng kan även fås för andra korrekta observationer samt för klart strukturerade och klart skrivna svar. (0,25p)

Uppgift 3.3 (0–5 poäng)

Analysera olika finländska inställningar till den islamiska världen genom tre historiska bilder från Helsingfors. Hurdana förhållanden framträder i bilderna? Reflektera ur synpunkten av människorna i bilden. I svaret behövs ingen annan information än vad som framkommer i materialet och inga poäng ges för sådan information.

Skriv din analys om bild 3.3a här. (1,5 p, max. 1 200 tecken.)

Skriv din analys om bild 3.3b här. (1,5 p, max. 1 200 tecken.)

Skriv din analys om bild 3.3c här. (2 p, max. 1 800 tecken.)

Materialet publiceras inte av upphovsrättsliga skäl.

Sök bilder för uppgift 3.3 <https://www.helsinkikuvia.fi/search/>

Egenskaper hos ett gott svar:

Poäng samlas alltid tills den maximala poängmängden uppnåts.

En i ett svar omnämnd sak ger endast poäng en gång, även om den kunde passa in på flera ställen.

Poäng ges endast för observationer som analyserar den givna frågan och som kan bedömas utgående från fotografiet (människors tankar är svåra att se annat än genom synliga handlingar).

I uppgiften behövs inte information som inte framkommer i materialet och inga poäng ges för sådan information.

Ord och uttryck från bildtexterna allena ger inte poäng.

Följande fenomen nämnda i svaren gav 0,25 poäng:

Uppgift 3.3a, maximalt 1,5 p

+0,25 för varje av följande idéer (upp till 1,5 p):

Bildens människor

- leker med sin identitet på fritiden utanför sin vardagsverklighet, genom att koppla av glatt, inte på allvar, underhållande, som en del av trevligt umgänge
- klär sig som turkar, äter och dricker som turkar
- sätter sig in i turkarnas roll: lever sig in i, framför, härmar, maskerar sig, tillägnar sig kulturen

Deras bild av Turkiet är

- exotiserande, orientalistisk, andrafierad, baserad på en västerländsk blick
- stereotypisk

- distanserad, den ses som en främmande kultur, som är ytligt eller inte personligt känd

Andra observationer:

- de är inte intresserade av accessoarernas betydelse för muslimer, de bryr sig inte om huruvida deras bild av turkiskhet är korrekt
- deras normer motsvarar deras egen tids finska normer, tidsandan
- de blandar finska och turkiska accessoarer, klädkoder och andra element
- Könnsbalans: en man bland beslöjade kvinnor, en föreställning om flera fruar
- Förhållandet till turkiskhet är materiellt, turkiskhet representeras av föremål och klädsel
- Visar nyfikenhet till främmande kulturer, gästfrihet mot främmande kulturer, växelverkan eller vilja till växelverkan
- Övrigt: t.ex. maktförhållande; handelsförhållande; spänning mellan finsk miljö och turkiskhet; patriarkala könsroller samt tid i Finland och islam

Uppgift 3.3b, maximalt 1,5 p

+0,25 för följande idéer (upp till 1,5 p)

- Y.A. är en finländsk muslim, en del av det finska samhället och vardagen, rotad i Finland
- Y.A. är företagare, näringsidkare, ägare i Finland. Y.A. är chef i en butik.
- Y.A. är arbetsgivare för finländare.
- Y.A. har finska kunder, idkar handel med finländare, tjänar finländares ekonomiska behov. Det ekonomiska utbytet förenar finländare med den islamska världen och kanske med dess produkter.
- Helsingfors var mångkulturellt redan på 1920-talet. Invandrare hade butiker redan i 1920-talets Finland.
- Y.A. klär sig och lever som en finländare, driver sitt företag som en finländare, har anpassat sig, skillnader i livsstil syns inte utanpå.
- Butiken är klart framgångsrik med mycket kunder, vilket visar att det finns en efterfrågan och ett intresse för dess (möjligen österländska) produkter i Finland samt att det finns möjligheter för muslimer att bli förmögna i Finland.
- Y.A.s kunder är (på basen av deras klädsel) välbärgade, affären är med andra ord högt värderad i den samhälleliga hierarkin.
- Finländska kunder accepterar muslimföretagaren, uppskattar hans arbetsinsats, är intresserade av hans olikhet. Muslimföretagaren och de finländska kunderna har ömsesidig nytta av varandra.
- Y.A. håller sitt liv som muslim åtskilt från butiksmiljön.
- Annat: butiken har en högklassig personlig service; muslimer har rättigheter i Finland; finländska uppfattningar om den islamska världen formas delvis av i offentligheten uppträdande muslimer såsom Y.A.; för kunderna är Y.A. en expert på tyg.

Anmärkning. Som bildtexten antyder är butiken en tyg- och sytillbehörsaffär, den verkar med andra ord inom en bransch där det också finns många finländska företagare. Den är inte en mattbutik. Handelsmannen Y.A. verkar alltså inte inom en för sin kultur typisk handelsbransch.

Uppgift 3.3c, maximalt 2,0 p

+0,25 för varje av följande idéer (upp till 2p):

Demonstranterna

- motsätter sig Irans ledare och hans besök i Finland

- visar solidaritet med Irans folk, känner sympati för Irans folk, är del av en internationell solidaritetsrörelse
- uppfattar att de som finländare kan påverka förhållanden i Iran
- uttrycker sina åsikter på finska, det vill säga väddar till den allmänna finländska opinionen och vill påverka den finländska utrikespolitiken
- utsträcker samma allmänna mänskliga rättigheter till iranierna som till sig själva, kräver jämlikhet
- uppfattar att multinationella företag (kapitalismen) utsuger Irans folk, pläderar för ekonomiska förmåner för Iran
- uppfattar att Iran är föremål för världspolitiska spänningar (t.ex. USA:s imperialism)
- identifierar sig med Irans folk mot dess ledare, stöder de förtryckta
- hör till de yngres åldersgrupp, är en del av 1970-talets politiska rörelse
- känner Irans inrikespolitik (bl.a. genom massmedia), är intresserade av den
- betraktar Iran som en diktatur, motsätter sig regeringens hårda tag
- delar den stereotypa föreställningen om österländsk despotism, ser nu den islamska världen som en politisk problemhärd, inte som ett centrum för en exotisk kultur
- understöder sina progressivt upplevda mänskliga rättigheter framom den islamska världens värden och styrningsskick
- kritiserar Finlands ledning för att ha inbjudit shahen till Finland
- motsätter sig inte den islamska världen utan specifikt shahen, skiljer mellan landet och individerna
- stöder folkgruppers autonomi i förhållande till USA:s imperialism

Andra observationer:

- Förhållandet till Iran är klart politiskt, inte kulturellt eller religiöst
- Demonstranternas syn är svartvit, konfrontativ, fientlig
- Fotografen granskar saker utifrån, i egenskap av representant för massmedia
- Finländarna agerar tillsammans för att förmedla sina åsikter om Irans situation
- Demonstration är ett västerländskt politiskt uttrycksmedel
- Iranierna är föremål för aktion

Anmärkning. Bilden är avsiktligt vald för att behandla en sådan historisk finländsk kommentar om ett islamskt lands situation vars bakgrund inte längre är känd och som inte förväntas behandlas i provsvaret. All information som behövs kan utläsas ur bilden.

Uppgift 3.4a

Figur 3.4a visar förändringen i befolkningens genomsnittliga förväntade livslängd (i år, vid födelsen från år 1950 till år 2021 på olika ställen i världen och i hela världen. Utifrån figuren, identifiera övriga trender samt hur förändringarna i olika världsdelar förhåller sig till varandra och förändringen i den genomsnittliga förväntade livslängden i hela världen. Själva talen för förväntade livslängder behöver inte nämnas i svaret. I svaret behövs ingen annan information än vad som framkommer i materialet och inga poäng ges för sådan information. (Max. 1 000 tecken.)

Anmärkning 1: Den förväntade livslängden vid födelsen syftar till genomsnittet av åren som ett nyfött barn kan förväntas leva om hen under hela sin livstid utsätts för nuvarande dödsrisker, dvs. åldersrelaterad sannolikhet att dö.

(Källa för uppgifterna: Our World in Data.)

Materialet publiceras inte av upphovsrättsliga skäl.

Omnämmande av följande punkter ger 0,25 poäng per punkt

- Den allmänna trenden i alla fall har varit en ökning av den förväntade livslängden. (0,25 p)
- Med undantag för Oceanien minskade i alla områden den förväntade livslängden under åren 2020 och 2021 (som en följd av pandemin). I Oceaniens fall var minskningen liten och skedde under år 2021. (0,25 p)
- Europa hade den högsta förväntade livslängden fram till mitten av 1980-talet, men efter det gick Oceanien förbi Europa och har (huvudsakligen) haft den högsta förväntade livslängden sedan dess. (0,25 p)
- Kring år 1990 passerade den förväntade livslängden i Asien medeltalet för hela världens befolkning. (0,25 p)
- Den förväntade livslängden i Afrika har under hela perioden 1950–1921 varit under medeltalet för hela världens befolkning. (0,25 p)
- Den betydande minskningen av den förväntade livslängden i Asien under 1960-talet påverkade en minskning av den förväntade livslängden i hela världen. (0,25 p)
- Skillnaden mellan olika världsdelars högsta och lägsta förväntade livslängd har i någon mån minskat. (0,25 p)
- Skillnaden mellan den förväntade livslängden i Afrika och världen som helhet har inte minskat väsentligt. (0,25 p)

Uppgift 3.4b

Figur 3.4b föreställer ökningen i förväntad livslängd vid födseln under fyra sexårsperioder (1990–1996, 1997–2003, 2004–2010 och 2011–2017) i flera länder Europa samt Australien, Nya Zeeland, Japan och Förenta staterna. Utifrån figuren, identifiera övriga trender i ökningen i förväntad livslängd samt möjliga likheter och skillnader mellan olika länder, framhäv dessutom även undantagsfallen. Själva talen för förväntade livslängder behöver inte nämnas i svaret. I svaret behövs ingen annan information än vad som framkommer i materialet och inga poäng ges för sådan information. (Max. 1 000 tecken.)

Anmärkning 1: De vertikala staplarnas längd visar den genomsnittliga förändringen i förväntad livslängd (i procent) mellan var sexårsperiod jämfört med den genomsnittliga förväntade livslängden i detta land under den föregående sexårsperioden.

(Källa för uppgifterna: Crimmins, Eileen M. (2021). Recent trends and increasing differences in life expectancy present opportunities for multidisciplinary research on aging. *Nature Aging* 1(1): 12–13. doi: 10.1038/s43587-020-00016-0)

Materialet publiceras inte av upphovsrättsliga skäl.

Omnämmande av följande punkter ger 0,25 poäng per punkt

- Under 2011–2017 ökade den förväntade livslängden i förhållande till den tidigare perioden och under alla tidsperioder förutom i Island och i Förenta Staterna. (0,25 p)

- Den förväntade livslängdens tillväxttakt varierar. Endast en gång (i Tyskland under åren 1997–2003 och 2004–2010) var den förväntade livslängdens tillväxttakt precis den samma under två direkt på varandra efterföljande perioder. (0,25 p)
- Den förväntade livslängdens tillväxttakt avtog under den senaste perioden (2011–2017) i förhållande till den föregående perioden (2004–2010) i alla länder förutom i Japan, Luxemburg och Norge. (0,25 p)
- Bland alla länder fanns den största periodspecifika ökningen av den förväntade livslängden i Irland under åren 1990–1996 och 1997–2003. (0,25 p)
- I två länder (Finland och Schweiz) avtog den förväntade livslängdens tillväxttakt kontinuerligt, det vill säga att tillväxttakten var lägre under alla sexårsperioder jämfört med föregående period. (0,25 p)
- I inget land har den förväntade livslängdens tillväxttakt ökat kontinuerligt, det vill säga det finns inget land där den förväntade livslängdens tillväxttakt under alla de fyra tidsperioderna skulle ha varit större än under de föregående perioderna. (0,25 p)
- Den största skillnaden mellan periodspecifika ökningar av den förväntade livslängdens fanns i Island (1997–2003 jämfört med 2011–2017). (0,25 p)
- Den förväntade livslängden ökade mest i förhållande till föregående period i Finland (1990–1996). (0,25 p)

Uppgift 3.4c

Figur 3.4c visar skillnaden (i år) mellan kvinnor och män i förväntad livslängd vid födseln (gröna vågräta streck) och i förväntad frisk livslängd (blåa vågräta streck) i 28 EU-länder samt deras genomsnittliga värden i hela EU år 2018. Utifrån figuren, identifiera övriga trender samt möjliga likheter mellan länderna, framhäv undantagsfallen samt nämn länderna där skillnaderna mellan kvinnor och män är störst och minst. Konkreta tal behöver inte nämnas i svaret. Det är inte heller nödvändigt att jämföra landspecifika uppgifter med EU:s genomsnittliga tal. I svaret behövs ingen annan information än vad som framkommer i materialet och inga poäng ges för sådan information. (Max. 1 000 tecken.)

Anmärkning 1: Den förväntade friska livslängden är en förväntad livslängd utan allvarliga eller måttliga hälsoproblem.

Anmärkning 2: Vågräta staplarnas längd och riktning från punkt 0,0 (ingen skillnad mellan kvinnor och män) visar skillnaden mellan kvinnor och män i förväntad livslängd i år (räknesätt: förväntad övrig eller frisk livslängd för kvinnor i år minus förväntad övrig eller frisk livslängd för män).

Anmärkning 3: År 2018 var Storbritannien fortfarande ett EU-land.

(Källa för uppgifterna: Franklin, Paula, Bambra, Clare & Albani, Viviana (2021). *Gender Equality and Health in the EU*. European Commission, Directorate-General for Justice and Consumers. doi: 10.2838/991480)

Materialet publiceras inte av upphovsrättsliga skäl.

Omnämmande av följande punkter ger 0,25 poäng per punkt

- I alla EU-länder var kvinnornas förväntade livslängd högre än männens år 2018. (0,25 p)
- I Litauen (liksom i de övriga baltiska länderna, det vill säga i Lettland och Estland) fanns den största skillnaden mellan könen i den allmänna förväntade livslängden. (0,25 p)
- Den minsta skillnaden i förväntad livslängd mellan könen fanns i Holland. (0,25 p)
- I de flesta länder där skillnaden mellan könen i den förväntade livslängden är relativt stor fanns även en relativt stor skillnad mellan könen (till kvinnornas fördel) i den förväntade friska livslängden. (0,25 p)
- I alla länder förutom Spanien fanns åtminstone en viss skillnad mellan män och kvinnor i den förväntade friska livslängden. (0,25 p)
- I den största delen av länderna var kvinnornas förväntade friska livslängd högre än männens, men i åtta länder (Danmark, Finland, Nederländerna, Luxemburg, Portugal, Slovenien, Sverige och Storbritannien) var kvinnornas förväntade friska livslängd aningen lägre än männens. (0,25 p)
- Den största skillnaden mellan könen i den förväntade friska livslängden till kvinnornas fördel fanns i Polen. (0,25 p)
- Den största skillnaden mellan könen i den förväntade friska livslängden till männens fördel fanns i Holland. (0,25 p)